Ο Αλγόριθμος ενός Βιασμού

Της Αναστασίας Ματσούκα

Ως αλγόριθμος ορίζεται “μια πεπερασμένη σειρά ενεργειών, αυστηρά καθορισμένων και εκτελέσιμων σε πεπερασμένο χρόνο, που στοχεύουν στην επίλυση ενός προβλήματος”. Για τις ανάγκες, όμως, του παρόντος κειμένου και την προσέγγιση του βιασμού ως τιμωρητέας πράξης, θα χρειαστεί να εκκινήσουμε από έναν ελάχιστα τροποποιημένο ορισμό του αλγορίθμου.

Ως αλγόριθμο, λοιπόν, για τις επόμενες γραμμές θα νοούμε “μια πεπερασμένη σειρά ενεργειών, αυστηρά καθορισμένων και εκτελέσιμων σε πεπερασμένο χρόνο, που οδηγούν *στη δημιουργία* ενός προβλήματος”.

Η ειδοποιός διαφορά του βιασμού -από τα είδη προβλημάτων που χαρακτηρίζονται ως ποινικά κολάσιμες πράξεις, είναι ότι δεν απαιτείται απλά η τέλεση μιας πράξης από έναν δράστη υπό ορισμένες συνθήκες (αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος) και η ύπαρξη ενός συγκεκριμένου ψυχικού δεσμού με αυτή (υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος). Στην περίπτωση του βιασμού, απαιτείται η διαπίστωση ενέργειας/αντίδρασης από την πλευρά του θύματος, η οποία θα αποκλείει την ύπαρξη συγκατάθεσης και θα οδηγεί στην στοιχειοθέτηση του βιασμού. Απαιτείται η ύπαρξη αντίδρασης που προκύπτει με τη μορφή ενός όχι και τόσο εύκολου αλγορίθμου, τον οποίο θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε μέσα από πολύ πρόσφατα νομολογιακά παραδείγματα.

Το πρώτο παράδειγμα είναι αυτό της Π.Α. η οποία είχε τραυματίσει θανάσιμα τον 46χρονο Ν.Ζ. στις 22 Ιουνίου 2016, έπειτα από σεξουαλική επίθεση που δέχτηκε από τον ίδιο την ώρα που βρισκόταν μαζί με την 17χρονη φίλη της, σε κεντρική πλατεία της Κορίνθου.

Το Μεικτό Ορκωτό Δικαστήριο Ναυπλίου την καταδίκασε πριν λίγο καιρό σε 15 χρόνια κάθειρξης για το κακούργημα της ανθρωποκτονίας από πρόθεση σε ήρεμη ψυχική κατάσταση, 6 μήνες

φυλάκιση για το πλημμέλημα της οπλοφορίας και 6 μήνες για οπλοχρησία, χωρίς να αναγνωρίσει την ύπαρξη απόπειρας βιασμού, αλλά απλής σεξουαλικής επίθεσης. Ο συνήγορος της πολιτικής αγωγής επέμεινε εντόνως, όπως είναι σύνηθες στις περιπτώσεις βιασμών που φτάνουν στις δικαστικές αίθουσες, πως δεν υπήρχαν εμφανή σημεία πάλης -επομένως ούτε και απόπειρα βιασμού. Μάλιστα, παρότι και οι δυο γυναίκες τελούσαν υπό την εντύπωση πως ο δράστης της απόπειρας οπλοφορούσε και επρόκειτο να τους επιτεθεί, το δικαστήριο δεν πείστηκε ότι βρίσκονταν σε άμυνα ή νομιζόμενη άμυνα ή έστω σε πλάνη, παραδοχή η οποία θα οδηγούσε σε μειωμένο καταλογισμό και συνακόλουθα ποινή.

Η δεύτερη περίπτωση είναι εκείνη της 40χρονης Τ., οικονομικής μετανάστριας στην οποία τον περασμένο Νοέμβρη επιβλήθηκε ποινή δέκα ετών και έξι μηνών για το κακούργημα της θανατηφόρας σωματικής βλάβης και το πλημμέλημα της οπλοχρησίας, καθώς τραυμάτισε θανάσιμα τον σύντροφό της ο οποίος την κακοποιούσε.

Στην κατηγορούμενη αναγνωρίστηκε το ελαφρυντικό της ειλικρινούς μεταμέλειας, εφόσον κάλεσε το ασθενοφόρο αμέσως μετά τον τραυματισμό, και το ελαφρυντικό της ανάρμοστης συμπεριφοράς του θύματος, χωρίς όμως να αναγνωρίζεται ότι η διαρκής κακοποίηση την οποία υφίστατο ήταν επαρκής συνθήκη για να συνιστά η πράξη της πράξη άμυνας. Αξίζει να σημειωθεί η γνώμη που εξέφρασε δικαστής η οποία μετείχε στην συγκεκριμένη σύνθεση του Μικτού Ορκωτού, σύμφωνα με την οποία μόνο πέντε μήνες κακοποίησης δεν συνιστούν χρόνια κακοποίηση, και επομένως, δεν έπρεπε να αναγνωριστεί όχι μόνο η άμυνα, αλλά ούτε και το ελαφρυντικό της ανάρμοστης συμπεριφοράς του θύματος της ανθρωποκτονίας.

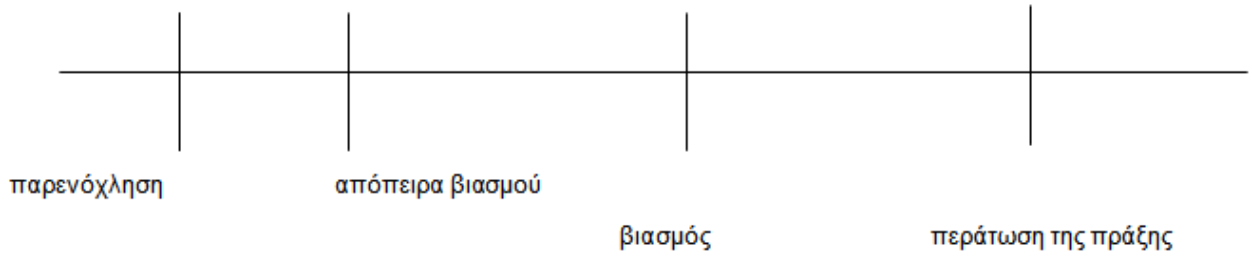
Το τρίτο παράδειγμα αφορά υπόθεση ομαδικού βιασμού 18χρονης, σε φεστιβάλ στην Παμπλόνα της Ισπανίας, το 2016.

Πέντε άνδρες την παρέσυραν σε ένα υπόγειο κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ και την εξανάγκασαν σε διαδοχικές σεξουαλικές επαφές, τις οποίες μάλιστα μαγνητοσκόπησαν. Στη συνέχεια οι πέντε βιαστές ανέβασαν τα βίντεο στη διαδικτυακή ομάδα με την

ονομασία “Αγέλη”, όπου άνδρες αναρτούν τις σεξουαλικές τους συνευρέσεις. Το δικαστήριο τους καταδίκασε σε 9 χρόνια φυλάκιση κρίνοντάς τους ένοχους για σεξουαλική κακοποίηση αλλά όχι για την, πολύ βαρύτερη, κατηγορία του βιασμού, για την οποία, κατά τον ισπανικό νόμο, απαιτείται να έχει ασκηθεί και κάποια βαριάς μορφής βία στο θύμα.

Ο τρόπος χειρισμού των υποθέσεων αυτών από τη δικαιοσύνη (χωρίς να έχει ιδιαίτερη σημασία το ότι τα νομοθετικά πλαίσια και τα δικαστήρια διαφέρουν), καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο η ετεροπατριαρχία διαπερνά και διαμορφώνει τα θεσμικά κείμενα και όργανα του κράτους δικαίου.

Οι κοινωνίες μας αναμένουν από τα θύματα βιασμού μια συγκεκριμένη συμπεριφορά, η οποία έχει δύο προεκτάσεις: αφενός εξετάζεται η συμπεριφορά του θύματος προκειμένου να στοιχειοθετηθεί το ίδιο έγκλημα του βιασμού ή η απόπειρά του (αν αντιστάθηκε επαρκώς), και αφετέρου, στις περιπτώσεις που στην προσπάθειά αντίστασης προκληθεί βλάβη στον θύτη εξετάζεται ώστε να αναγνωριστούν λόγοι άρσης του αδίκου, όπως η άμυνα, μειωμένος καταλογισμός, ή ελαφρυντικά κατά την επιμέτρηση της ποινής. Τα ίδια περιστατικά, μας τοποθετούν μάλιστα τις υποχρεώσεις των θυμάτων πάνω και σε έναν χρονικό/λογικό άξονα, ώστε να προσδιορίζονται και τα “καθήκοντά” τους ανάλογα με το στάδιο της επίθεσης που δέχονται.

Κατά το στάδιο αυτό που θεωρείται “απλή παρενόχληση” (το προπαρασκευαστικό, με κάποιο τρόπο, στάδιο της απόπειρας

βιασμού) το θύμα οφείλει να είναι, κατά την κρατούσα εντός του πατριαρχικού πλαισίου άποψη, εκείνο που θα φροντίσει να απομακρυνθεί και να προστατευθεί από τη συμπεριφορά που προσβάλλει βίαια τον προσωπικό του χώρο. Το θύμα έχει ευθύνη να προστατευθεί και να μην προβεί σε καμία πράξη ή κίνηση δυνατή να θεωρηθεί πρόκληση προς τον βιαστή, διότι σε αυτή την περίπτωση "τα ήθελε και τα έπαθε" και εκείνος "άντρας ήταν, τι να έκανε;".

Συνεπώς, συντελείται μια **ανατροπή της κοινής λογικής**, καθώς υφίσταται μια σιωπηρή παραδοχή: ότι οι γυναίκες οφείλουν να συνευρεθούν ή να προβούν σε οποιαδήποτε συναφή πράξη. Η κουλτούρα του βιασμού, πλέγμα λόγων που καθιστούν δυνατή την παραπάνω συλλογιστική, βρισκόταν απερίφραστα διατυπωμένη στο ποινικό δίκαιο μέχρι το 2006, όταν το αδίκημα του βιασμού εντός γάμου θεωρήθηκε έγκλημα για πρώτη φορά, καθώς πριν το έτος αυτό σύμφωνα με το νομοθέτη με τη σύναψη γάμου οι σύζυγοι εκχωρούσαν το δικαίωμά τους στην συναίνεση ή όχι στο σεξ.

Σε περίπτωση που η γυναίκα θύμα δεν καταφέρει να προστατευθεί και να γλιτώσει, εισερχόμαστε επίσημα στο στάδιο της απόπειρας βιασμού που μαθηματικά οδηγεί, εκτός απροόπτου, στον βιασμό.

Στο στάδιο αυτό θα πρέπει σε κάθε στιγμή, με τις κινήσεις της και με τον τρόπο που εκφράζεται, να αντιστέκεται και μάλιστα να φροντίζει να το κάνει τόσο αποτελεσματικά, ώστε να μείνουν τουλάχιστον κάποια ίχνη πάλης ή να μπορεί με κάποιον τρόπο να το αποδείξει. Εάν η σωματική της διάπλαση, η ψυχική της κατάσταση ή οι γενικότερες συνθήκες δεν της επιτρέπουν να αντιδράσει με τρόπο που θα αφήσει ορατά σημάδια αντίστασης, όταν έρθει η στιγμή να ζητήσει ενώπιον της δικαιοσύνης την τιμωρία του δράστη, ο δικηγόρος του θα τραβήξει μια από τις πολλές δικαιολογίες από τη φαρέτρα επιχειρημάτων του ελληνικού βόθρου και θα ισχυριστεί με το ανάλογο επιθετικό ύφος ότι "*η έλλειψη σημαδιών πάλης συνηγορεί στην ύπαρξη συναίνεσης και άρα δεν έχουμε άδικη πράξη*", ότι "*μα καλά, το δήθεν θύμα δεν μπορούσε να φωνάξει αρκετά δυνατά για να την ακούσουν και να τρέξει κάποιος να τη βοηθήσει;*" ή ότι "*το σωματικό βάρος του*

δράστη ήταν μόλις 30% αυξημένο σε σχέση με του φερόμενου ως θύματος, άρα θα μπορούσε σίγουρα να τον απομακρύνει αν το επιθυμούσε".

Με λίγα λόγια, το θύμα θα βρεθεί στη θέση της 18χρονης, που σύμφωνα με τον ισπανικό ποινικό κώδικα και τα ισπανικά δικαστήρια υπέστη απλή κακοποίηση και όχι ομαδικό βιασμό. Εάν είχε αντισταθεί λίγο καλύτερα, εάν είχε καταφέρει να αφήσουν πάνω της εμφανή σημάδια βίας, θα είχε το προνόμιο της στοιχειοθέτησης και της τιμωρίας του βιασμού.

Από την άλλη πλευρά, οι γυναίκες θύματα βιασμού θα πρέπει να είναι εξίσου προσεκτικές ώστε να μην υπερβούν, ανάλογα με την περίσταση, το αναγκαίο μέτρο της άμυνας, σταθμίζοντας προσεκτικά τον τρόπο και τα μέσα αντίστασης που θα επιλέξουν σε κάθε στάδιο.

Σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 3 του Ποινικού Κώδικα, "*το αναγκαίο μέτρο της άμυνας κρίνεται από το βαθμό επικινδυνότητας της επίθεσης, από το είδος της βλάβης που απειλούσε, από τον τρόπο και την ένταση της επίθεσης και από τις λοιπές περιστάσεις*". Δηλαδή, πρέπει να είναι προσεκτικές ώστε να μην μπερδεύουν μια απλή παρενόχληση -από τις συνηθισμένες και καθημερινές- με απόπειρα και αρχή τέλεσης πιθανού βιασμού και αντιδράσουν με υπερβολικό και άρα αξιόποινο τρόπο.

Σε αυτή την περίπτωση, το θύμα ή το υποψήφιο θύμα του βιασμού θα βρεθεί στη φυλακή, προκαλώντας μάλιστα και τον κοινωνικό αποτροπιασμό, όπως η Π.Α από την Κόρινθο, που καταδικάστηκε σε 15 χρόνια κάθειρξης για το κακούργημα της ανθρωποκτονίας σε ήρεμη ψυχική κατάσταση, 6 μήνες φυλάκιση για το πλημμέλημα της οπλοφορίας και 6 μήνες για οπλοχρησία. Κατά το δικαστήριο, ο επίδοξος βιαστής, επιδίωξε μια απλή παρενόχληση/ σεξουαλική επίθεση και δεδομένου ότι δεν είχε προλάβει να προχωρήσει σε απόπειρα βιασμού, ήταν άδικο και τιμωρητέο αυτό που έπαθε. Το δικαστήριο δεν ενδιαφέρθηκε καν για το γεγονός πως το θύμα του επίδοξου βιαστή υφίστατο για πολλά χρόνια κακοποίηση και ζούσε

σε ένα περιβάλλον που την ανάγκαζε να βρίσκεται σε διαρκή εγρήγορση με σκοπό να προστατεύσει τον εαυτό της.

Ήταν υποχρεωμένη να μπορεί να συμπεριφερθεί με βάση τον αλγόριθμο και να μπορεί σύμφωνα με την εισαγγελέα "*να αντιληφθεί την αξία της ανθρώπινης ζωής όπως εμείς που είμαστε άλλου μορφωτικού επιπέδου*".

Αντίστοιχα, η Τ., η οποία τραυμάτισε θανάσιμα τον σύντροφό της που την κακοποιούσε, κατά το δικαστήριο δεν βρισκόταν σε άμυνα διότι η χρόνια κακοποίηση δεν θεωρήθηκε επαρκής αιτία νόμιμης άμυνας. Σε περίπτωση αναγνώρισης της ύπαρξης άμυνας, θα επερχόταν άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξης του θανατηφόρου τραυματισμού και άρα δεν θα υπήρχε καταδίκη και τιμωρία. Η μεγαλύτερη παραχώρηση που μπόρεσε να κάνει η έδρα ήταν να αναγνωριστεί πως η χρόνια κακοποίηση λήφθηκε υπόψη ως ελαφρυντικό κατά την επιμέτρηση της ποινής. Όμως, παρέμεινε η κρίση του άδικου χαρακτήρα της πράξης της Τ., και η απαξία που τη συνοδεύει.

Σύμφωνα με την κρατούσα δικαστηριακή αντίληψη, το να βρεις τη δύναμη να αμυνθείς και να αντισταθείς σε μια ρουτίνα κακοποίησης είναι πράξη άδικη, και σε κάθε περίπτωση, η χρόνια κακοποίηση δεν δικαιολογεί την υπέρβαση του αναγκαίου μέτρου άμυνας. Βάσει της λογικής αυτής, ο θανάσιμος τραυματισμός του θύτη της κακοποίησης θα ήταν ανάλογος και αναγκαίος μόνο σε περίπτωση που αυτός έφτανε στο σημείο να απειλήσει να σκοτώσει το θύμα της κακοποίησης. Αλλά και σε αυτή την περίπτωση, η δράστρια θα έπρεπε να δικαιολογήσει, μάλλον ανεπιτυχώς, γιατί δεν απομακρύνθηκε από αυτόν νωρίτερα και τι σημαίνει η εξάρτηση από ένα καταπιεστικό περιβάλλον στην περίπτωση, που τυχαίνει να είσαι μετανάστρια και γυναίκα.

Κάπως έτσι έχει, λοιπόν, η σειρά των ενεργειών που οδηγούν στη στοιχειοθέτηση του βιασμού και κάπως έτσι προσδιορίζεται η αρμόζουσα συμπεριφορά του θύματος σε κάθε στάδιο. Στις ετεροπατριαρχικές κοινωνίες, τα θύματα έχουν μεγάλο μέρος της ευθύνης του ίδιου τους του βιασμού και το βάρος της απόδειξης

της πράξης και της τιμωρίας του δράστη. Στις δικές μας δυτικές φιλελεύθερες δημοκρατίες και τα αντίστοιχα κράτη δικαίου, οι γυναίκες θα πρέπει να είναι προσεκτικές, να φυλάγονται, να μην προκαλούν και αν έρθει η κακιά η ώρα να θυμούνται τον αλγόριθμο. Να μη μπερδεύουν το απλό πείραγμα με την έντονη παρενόχληση και αν χρειαστεί να αμυνθούν να το κάνουν λελογισμένα και όπως επιβάλλει ο νομικός μας πολιτισμός, ο οποίος θα πρέπει να ξεριζωθεί μαζί με τις υλικές συνθήκες που του αντιστοιχούν.

* για το πλήρες χρονικό των υποθέσεων της Π.Α. και της Τ. η αναγνώστρια/αναγνώστης μπορεί να ανατρέξει στα αντίστοιχα αναλυτικά ρεπορτάζ του Τάσου Θεοφίλου στο omniatv.com

** τα παραπάνω γράφτηκαν σε αναμονή της εκδίκασης σε δεύτερο βαθμό των τριών υποθέσεων.

Το παρόν κείμενο δημοσιεύεται στο νέο περιοδικό Κιουρί@, τεύχος 0, καλοκαίρι 2018.